

інструментарій тієї держави, де проживали. Саме тому правова система сучасної держави Ізраїль відображає поєднання компонентів різноманітних юридичних традицій, процесів і явищ як «західного» (європейського) права, так і релігійних засад Сходу.

Доцільно зазначити, що особливості відносин між державою та релігією в Ізраїлі не мають аналогів у світі. Відповідно до Декларації незалежності Ізраїлю, що прийнята у 1948 році, сучасна ізраїльська держава є одночасно єврейською та демократичною, що породжує багато питань як серед вчених-юристів міжнародної спільноти, так і викликає суперечки між населенням Ізраїлю.

Правознавець І.Ю. Васильєв говорить про те, що формально Ізраїль не є теократичною державою, проте фактично релігія не відокремлена від владних структур.[4, с.3]

На думку вченого Данієляна А.С. поняття, принципи та основні засади іудейського релігійного права успішно впроваджені в національну правову систему Ізраїлю, яка сформувалась на межі західних та східних культурних традицій. Своєрідність ізраїльської правової системи полягає в одночасному функціонуванні характерних ознак, що притаманні як англосаксонському та континентальному праву, так і правовим системам релігійної спрямованості, зокрема іудейському та мусульманському праву, адже близько 20% населення Ізраїлю складають араби, які сповідують іслам. [5, с. 101]

Зважаючи на вищенаведене, доцільно розмежовувати ізраїльську правову систему, що є актуальною для сучасної мультинаціональної держави Ізраїль, та іудейське право або Галаха для визначення нормативної правової системи, що врегульовує суспільні відносини між суб'єктами, що сповідують іудаїзм, незалежно від країни їх мешкання.

Павло Ткаченко

аспірант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Захист інтересів держави в сфері економіки є одним із основних напрямів роботи правоохоронних органів, оскільки економічна галузь держави в такий скрутний час потребує забезпечення дієвого захисту та правової охорони. Свого часу, нагальною потребою постало визначення та створення профільного органу, який за своїми функціями буде реалізовувати правоохоронну діяльність в сфері охорони економічної безпеки держави, а саме протидіяти економічній злочинності шляхом реалізації правоохоронної, аналітичної, економічної, інформаційної та інших функцій. Водночас, 28

січня 2021 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», а згодом, 12 травня 2021 року Уряд утворив це саме бюро, як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Так, до основних завдань Бюро економічної безпеки України належить: виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності; виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги; складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки [1].

З огляду на висвітлення результатів оперативно-службової діяльності Бюро економічної безпеки України можливо зазначити, що реалізація основних завдань, які покладені на цей орган перебуває на високому рівні, оскільки протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави здійснюється останнім ефективно та цілеспрямовано. Резонансні затримання, реалізації, вилучення – це саме той показник, який сьогодні формує у громадськості позитивну думку про новостворений орган його ефективність та необхідність. Бюро економічної безпеки України здійснює регулярну підтримку Збройних Сил України в частині передачі на потреби останніх захисної амуніції, тактичного спорядження та ін.

Бюро економічної безпеки України – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Відповідно до покладених завдань Бюро економічної безпеки України виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції. При цьому даний орган виконавчої влади здійснює свою діяльність на основі принципу верховенства права, що закріплено та передбачено ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» [1].

Верховенство права – це основний принцип, який закріплений Конституцією України та існує за умови, існування права паралельно з державою, діяльність якої пов'язується з цим правом. Принцип верховенства права як провідний елемент загальних засад конституційного ладу будь-якої сучасної демократичної, правової держави, розглядається зазвичай у двох

аспектах, а саме, як модель правової організації державної влади в суспільстві та як модель співвідношення права і закону в регулюванні суспільних відносин. З огляду на доктринальне розуміння, принцип верховенства права відображає спосіб організації життя суспільства на правових основах. Верховенство права є основоположним принципом правової системи України [2, с. 534].

На думку одного із творців доктрини верховенства права А. Дайсі, цей принцип ґрунтується на визнанні та беззастережному сприйнятті найвищої цінності людської особи, її невідчужуваних прав і свобод, які, є «основою, а не результатом права країни», а правила, що лежать в основі конституційного кодексу, є «не джерелом, а наслідком прав осіб» [3, с. 522].

Сучасна юридична наука розглядає принцип верховенства права як базовий і найбільш значущий елемент теоретичної конструкції правової держави. Такий погляд сприйнятий і підтримується юридичною практикою. Наявність верховенства права Європейський Суд з прав людини вважає хіба що не визначальною засадою правової держави. У своєму Рішенні у справі «Strelets, Kessler and Krenz» він прямо зазначає, що правовою є така держава, яка керується принципом верховенства права [4, с. 20]. Отже, принцип верховенства права закріплений в нормативно-правових актах, які регулюють діяльність Бюро економічної безпеки України, в механізмі принципу закладено основний прояв, яким є пріоритет прав та свобод людини і громадянина, необхідність урахування практики Європейського суду з прав людини.

Як слушно наголошує А. Рибченко, верховенство права пов'язують, передусім із пріоритетом природних, основоположних прав людини, і необхідно завжди пам'ятати, що зазначені права – це лише частина критеріїв, за якими можна зробити висновок про відповідність чи невідповідність принципу верховенства права того чи іншого правового явища [5, с. 20].

Зважаючи на вищевикладене варто наголосити, що забезпечення в Україні верховенства права стає останнім часом однією з най глобальніших проблем вітчизняної юриспруденції – як з практичної, так і з теоретичної сторони, що неодноразово доводить його важливість в системі державотворення та правотворення. Згаданий принцип належить до найкращих прогресивних здобутків політико-правової історії людства і покликаний забезпечити гуманістичний розвиток суспільства. Верховенство права – це панування права в суспільстві, де безпосередньо йдеться про визначальну роль права у стосунках між усіма учасниками суспільного життя, у життєдіяльності та функціонуванні як державних так і недержавних органів та організацій, соціальних спільнот, груп об'єднань, зрештою – усіх людей [6, с. 56].

Неухильне дотримання принципів верховенства права та верховенства закону покликане забезпечити права і свободи людини у всіх сферах життя, а зі сторони підвладних – повагу до законів та органів влади та їх посадових осіб. За такого розуміння сила держави, на якій вона ґрунтується, законна лише в тому випадку, якщо вона застосовується у строгій відповідності із

правом, якщо вона цілковито слугує йому. При цьому закон, зобов'язуючи окремого громадянина до дотримання загальноприйнятих правил поведінки, водночас чітко окреслює межі прерогатив держави стосовно індивідуальної свободи. Отже, принцип верховенства закону вимагає, щоб діяльність усіх органів державної влади здійснювалась на правовій основі та відповідала умовам легітимності [7, с. 33].

Саме так, досліджуючи закріплення принципу верховенства права в діяльності Бюро економічної безпеки України слід врахувати, що принцип верховенства права являє собою сукупність найважливіших соціальних і правових цінностей, набутих у процесі суспільного розвитку, які необхідні людині для забезпечення гідного життя, розвитку своєї особистості та відчуття повноправності в громадянському суспільстві. Таким чином, сутність принципу верховенства права, як такого, що передбачає основу здійснення діяльності Бюро економічної безпеки України варто виразити в наступних положеннях, а саме серед яких першочергове забезпечення прав та основоположних свобод людини; презумпція невинуватості; юридична рівність усіх осіб незалежно від соціального, майнового статусу, релігійних уподобань, тощо.

Отже, виходячи з вищевикладеного, можливо зазначити, що принцип верховенства права в діяльності Бюро економічної безпеки є основним та провідним з огляду на здійснення діяльності в умовах сучасного суспільства. Забезпечення прав та свобод людини має здійснюватися співробітниками Бюро у відповідності до унормованих принципів регламентованого, чинного законодавства, в тому числі й принципу верховенства права, який визначено в положеннях нормативно-правових актів. Бюро економічної безпеки України є центральним органом виконавчої влади, створеним згідно із законом, діяльність якого завжди повинна провадитись у відповідності з національним правом та міжнародними стандартами, законодавство, регламентуюче діяльність цього органу, повинно бути доступним та зрозумілим для громадськості, на працівників Бюро економічної безпеки України повинно поширюватися таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи органу в демократичному суспільстві.

1. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20>.

2. Ткаченко П. І. Теоретико-правовий аналіз принципу верховенства права в діяльності Національної поліції України. – 2022.

3. Дайсі А. Вступ до вчення про право Конституції. Анатомія лібералізму. Політико-правничі вчення та верховенство права. 2008. 678 с.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.

5. Рибченко А.О. Верховенство права як принцип адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне, фінансове, податкове право» / Рибченко А.О. Ірпінь, 2013. 196 с.

6. Козюбра М. Принцип верховенства права у конституційному правосудді // Закон і бізнес. – 2000. – № 17.

7. Пильгун Н. В., Рошук М. В. Реалізація принципу верховенства права як необхідна умова побудови правової держави // Юридичний вісник (Теорія держави та права) № 4 (25), 2012. С. 30–34.

Володимир Цитульський

аспірант Львівського державного
університету внутрішніх справ,
суддя Бабушкінського районного суду
м. Дніпропетровська

**РІШЕННЯ СУДУ ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ПРАВА
КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ (СЕРВІТУТУ)**

В приписах ч. 5 ст. 11 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) міститься вказівка на те, що «у випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати з рішення суду». Водночас право особи вимагати встановлення сервітуту судом закріплено у ст. 402 ЦК України.

Варто зазначити, що як раніше, так і сьогодні рішення суду беззаперечно визнається юридичним фактом у цивільному процесуальному праві. Однак щодо його правової природи як юридичного факту, який може зумовлювати виникнення матеріальних правовідносин, в тому числі й сервітутних, то у наукових джерелах існували три підходи. Прихильники першого підходу вважали, що судові рішення – це результат діяльності суду, який тільки підтверджує певні обставини дійсності та не має характеру юридичного факту. На думку представників другої позиції, тільки перетворювальне (конститутивне) рішення суду є юридичним фактом матеріального права, з яким пов'язуються матеріально-правові наслідки. Натомість представники третього підходу розглядають його як окремий, самостійний юридичний факт [1, с. 214].

Підґрунтям для існування таких кардинально різних позицій була відсутність у цивільному законодавстві прямої вказівки на судові рішення як підставу виникнення цивільних правовідносин. Однак, як слушно зазначає В.С. Ковальська, на сьогодні гострота зазначених дискусій знята, оскільки судові рішення включено до підстав виникнення цивільних прав та обов'язків [2, с. 134].

З.В. Ромовська звертає увагу на те, що теза «суд права не творить» відійшла у минуле. Суд є активним учасником суспільного життя, він не лише розглядає спори між конкретними особами, а й творить право для них [3, с. 325].

Рішення суду, на думку Г.В. Сосніної, є однією із найбільш універсальних і всеосяжних підстав виникнення права користування чужим майном (сервітуту), оскільки тільки суд як незалежний суб'єкт може всебічно